

Civîna Kurmancî ya 72an li Qoserê

Civîna kurmancî ya 72yan di navbera rojên 26.06 – 3.07.2025an de li Qoserê, li ser vexwendin û sponsoriya *Weqfa Hemîdê Smaîlaxa* li dar ket.

Di vê civînê de me li ser van babetên han kar kir: Peyvên ji hêla Tetwanê, Peyvên ji zargotina hêla Çîyayê Sîpanê, Ji Qerejdaxê hinek peyvên nenas, Hin peyvên kêmnas – nenas, Xwarinên devera Behdînan, Hindek peyv ji Behdînan û Hindek toponîmên kurdî. Em encamên vê civînê li jêrê pêşkêşî we dikin.

Beşdarên vê civînê: Rênas Awdal (Zaxo), Mistefa Aydogan (Mêrdîn), Eyûb Kiran (Qerejdax), Qadir Kûtewî (Wan), Îqlim Milanî (Dep), Kenanê Nado (Milazgir), Selam Nûman (Qamişlo), Feray Olçer (Tetwan), Fadil Omer (Dihok), Îsmaîl Şahîn (Sê mêl), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Ağırî) û bi rêya Înternetê: Ehmed Hesen (Kobanî), Emîn Narozi (Batman), Berzo Mehmûd (Qamişlo), Zinar Soran (Dêrik).

Peyvên ji zargotina çîyayê Sîpanê (-II-)

Amadekar: Kenanê NADO

kurdî	tirkî	fransizî	ingilizî
şikêrandin:>>bnr şikandin			
terkedunya bûn	başını alıp gitmek	s'en aller, errer	to go away aimlessly
gulang: >>bnr cênîk / bisk			
serobero bûn: >>bnr ser û bin bûn			
cergobez: >>bnr cergebez			
harûnek; haronek	deli	fou, cinglé	mad, crazy
qelax	tezekten yapılan kale	cahute construite avec des briques de bouse séchée	a hut built of dried dung bricks
zê: >>bnr berbûkî			
tepeqûn: >>bnr kulîmek			
te'm	soy, nesep	lignée	lineage, ancestry, descent
çeçilme: >>bnr ritam			
şîp, şîpînî	şaklama	claquement	the crack of a whip or slap
debo	ölçek 18 kg	une unité de poids de 18 kg	a unit for weight equivalent to about 18 kilos
zicr	zecir	oppression	oppression
zeft / zevt kirin	zaptetmek, sıkıca tutmak	tenir ferme, agripper	to seize, to grasp, to hold firmly
serî	sürüm hattı, agos	sillon	plow line, furrow
sêhrik	düzenbaz	tricheur	trickster
dabirandin: >>bnr dabelandin			
me't kirin / meht kirin / mehandin: >>bnr herifandin			
panot; panqinot	banknot	billet de banque	banknote
sikke: >>sing			
hinga:>>bnr hingê			
şîp: >>bnr şîlp			
pencerû kirin: >>bnr xerpişandin / xincirandin			
kusêl: >>bnr kûsî			
kêzika fistoqe:>> bnr golemek			
lekm:>>bnr gurmist			
palikandin:>>bnr pelandin			
hafiz: >>bnr kor / nebîna			
destparêz	eliyle korunarak	qui se protège avec des mains	defensively, while shielding oneself with one's hands
qesawet: >>bnr qilqal			
şeqîn	şakırtı	cliquetis	clatter
hilkehilik	soluk soluğa	haletant	panting
mexber: >>bnr mezel			
kel	kaynar	bouillant	boiling
mertalgêr	kalkancı	porteur de bouclier	shieldman
fesal: >>bnr firsend			
pelm: >>bnr hevêsa dest			
bavpîs	soysuz	bâtard	bastard
şîrpîs	sütü bozuk	de mauvaise engeance	ill-bred, of bad breeding
pot pelas: >>bnr pol û pot			
lond: >>bnr lom			

şîheşîh	kişneme, kişneyiş	hennissement	neighing
şîhîn	kişnemek	hennir	to neigh
pez ser kirin; sawirî girtin	sürüdeki küçük baş hayvanları saymak	compter les ovins d’un troupeau	to count the flock
xuşxuşe: >>bnr xişûşî			
fexir	gurur, kibir	fiercé	pride
cirî: >>bnr azox			
şahn; şan	layik, şan	gloire, renommée	glory, renown, fame
betal şetal	işsiz güçsüz	oisif, chômeur	idle, unemployed
karmox: >>bnr qalboq			

Ji Qerejdaxê hinek peyvên nenas (-I-)

Amadekar: Eyûb KIRAN

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
başwala: >>bnr başewal			
belh; bulh, bel’e	bir tür yalan doğrulama metodu	une méthode de détecter les mensonges	a lie detection method
berkel	atıştırmaılık	casse-croûte	snack
best	küçük çay	ruisseau	creek
bêserûberate: >>bnr bê serberate çûn			
bi pê ketin; bi pey ketin	ardına düşmek	poursuivre	to pursue, to go after
bûl bûyin: >> belot bûyîn			
celaw; dora dev	ağız kenarı	pourtour de la bouche	the area around the mouth, t he corners of the mouth
cêrax; cîrax >> bnr raxer			
cunî : >>bnr çok			
cunî şikestin: >>bnr qudûm şikestin			
çalxûn: <çalxûnek e lawo>	bitirim	malin, futé	smart, clever, sly
çapik: >>bnr qazik			
çavşelbotî: <ew çavşelbotîyan nikare>	beceriksiz, elinden işgelmeyen	bon à rien	incompetent
çeloxwarî: çeltoxwarî >>bnr xiloxwarî			
çitilxêr; çetilxêr: <dinê bûye çitilxêr>	bolluk bereket	abondance	abundance; plenty
çir kirin: <çirvît da xwe çû. çir kir çû.>	sessizce sıvışmak	filer à l’anglaise, s’esquiver	to sneak off; to slip away
dahfçetîn	tuzağa düşmeyen, kurnaz	rusé, futé	cunning
dah kirin	dehlemek	pousser un cheval à courir, aiguillonner	to urge the horse on
daw gerandin	semirmek (koyunlar için)	s’engraisser (mouton)	to fatten up (said of sheep)
devjihevkirî	bitap düşmüş	exténué	exhausted
di ber ve bûyin: >>bnr fistiqîn			
di bin ve kirin:	hakkını yemek	être injuste envers quelqu’un	to be unfair to someone
<heqê me di bin ve kir>; heq xwarin			
dorim <here dorimek av bîne>	iki kova su getirmek	paire de seaux	to bring two buckets of water
dûyin: >>bnr telb			
êcmêçe	eninde sonunda	finalement	eventually, in the end
êşifîn	süt kesen hastalığı	agalactie	agalactia
feks: <feks lêketiye> fekisandin	bozmak	vicier	to vitiate
felişandin	döküp dağıtmak	mettre en pièces	to scatter, to disperse
felişîn:	dökülüp dağılmak	se désagréger	to fall apart
finêsk	1. hille, 2. kötü huy	1. magouille, 2. mauvais caractère	1. trick, cheat, 2. misdeed
fîq birin: <fîqa wî birîne>	sikiştirip çaresiz bir duruma getirmek sıkıştırmak, çaresiz duruma getirmek	venir à bout de quelqu’un	to corner and put in a helpless situation
geramol: >>bnr girdav			
gopo	tombul	replet, dodu	corpulent
giroşk	yumru	nœud de tissu servant de bouchon	lump, knot, plug

Peyvên ji hêla Tetwanê - II -

Amadekar: Feray OLÇER

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
cebirîn	kaynamak (kırık, çatlak kemik eski durumunu almak)	se remettre en place (os), cicatriser, guérir	for a broken or fractured bone to heal
darpê: >>bnr berpê			
darpê avêtin; berpêk dan: >>bnr berpê avêtin			
êwirandin: >>bnr hêwirandin			
firişkî	süt çocuklarında mide sarkması	indigestion, une sorte d’indisposition de l’estomac	sagging stomach in infants (gastroptosis)
navketin	çocuklarda ve yetişkinlerde mide sarkması		sagging stomach in children and adults
garing; garînk, garîtk			
	harman sırasında öküzlerin dışkılarını almak için altlarına konulan kap	un récipient attaché à la croupe des bœufs de battage de céréales pour recueillir leur bouse et leurs urines à fin de ne pas souiller la récolte	a shovel-shaped tool made by intertwining wooden branches, held by hand behind oxen during threshing to prevent contamination from their dung
guhveçin	kulak kabartan	qui dresse l’oreille	to prick up one’s ears, to eavesdrop
guhveçinî kirin: >>bnr guhveçingî... kirin			
hiş-hidan	akıl, şuur, zihin	esprit, conscience	mind, consciousnes

ji xelevê: >>bnr qašo			
kakaçûk: >>bnr bûkîk			
kar; risle, kwar: >>bnr kewar			
kebîse	artık yıl	année bissextile	leap year
kêm kirin; li kêmê dan, li xwe şikandin	kilo vermek, zayıflamak	maigrir	to lose weight
kemik, kemnik, kevink, xavik: >>bnr kitan			
keresî: >>bnr qarît			
kerik	ceviz zarı	septum de noix	walnut septum
kevanê nebî; keskûala, kêlestûn: >>bnr keskesor			
kevirê xirxîr; berê pilox, berê pox, berê rox	elde ufalanan taş	Pierre friable	friable stone
kevirê zigre: >>bnr beraş			
kew girtin	yara iyileşmeye yüz tutmak, yara kabuk bağlamak	cicatriser	to scab
kîfkî; kufîkî, efnikî, kîfkoyî, kîfkoyî	küflü	moisi	mouldy
kîfkî; kufîk, efnik, kîfko, kîfko	küf	moisissure	mould
kinûşik: >>bnr şirt			
kire	taşlı arazi	sol pierreux, pierraille	stony soil
kîrîş; barî	vadide biriken taşlar	débris de chutes de pierres (dans un val)	rockfall debris
kîzîn; noyîn: >>bnr porxan			
kûç	kütük	souche d’un arbre	tree stump
kumê raxistî	püsküllü kadın fesi	coiffure féminine à pompons	women’s fez with tassels
kûrne: >>bnr kûre			
kurtek: >>bnr çakêt			
kûvik: >>bnr kovik			
lak	köpek yemeği	pitance pour chien	dog food
lakun: >>bnr kolm			
lalik: >>bnr zimantat			
lema: >>bnr lewra, loma			
liha: >>bnr êre			
lûlê cemedê: >>bnr şembelîlk			
mamûjin; jirmam >>bnr jinmam			
mangax: >>bnr das			
maran: >>bnr kîler			
mastê girtî; teremast	küçükbaş hayvan sütünden yapılp kış için kaldırılan yoğurt	yaourt d’ovins séché pour le conserver pour l’hiver	dried sheep’s-milk yogurt preserved for winter
melkûk	bütün ceviz içi	cerneau	whole walnut kernel
nal: >>bnr newal			
nehwayî; nehewyayî, nehewayî, nehewî, nehewîyayî, netebitî	yaramaz	turbulent, coquin	naughty
pangur, pangir, zîngur; beregêrr pelendar	dağdan aşağı yuvarlanan kayalar	rochers qui dévalent du haut de la montagne	rocks rolling down the mountain
	bir metre uzunluğunda kavgada ve meyve düşürmede kullanılan sopa	bâton d’environ un mètre utilisé à la fois dans des bagarres et pour faire tomber des fruits	a one-meter-long stick used both in fights and for throwing at trees to knock down fruit.
pence dan hev; şeredev	tartışma, ağız kavgası	altercation verbale	a quarrel, a verbal altercation
petrewa: >>bnr tewş			
pilmêj kirin, li avê dan, zelal kirin (cil û firax)	durulamak	rincer	to rinse (clothes and dishes)
lêwerdan: >>bnr têwerdan			
pirtikparî: >>bnr parî parî			
pirtûn: >>bnr firşik			
pitûk; bişkojk, serçîçik, gogok: >>bnr sermemik			
pîtût	yeşil ceviz kabuğu	enveloppe verte de noix	green walnut husk
pizrûk: >>bnr pizirik			
qelemê masîyan: >>bnr dasî			
qelqele	endişe, tedirginlik, kaygı.	anxiété, inquiétude	anxiety, worry, uneasiness
ketin qelqele-yê	endişelenmek, tedirgin olmak, kaygılanmak	s’inquiéter	to worry, to be anxious
qûm: >>bnr dewkil			
qumbere kirin; dînamît kirin	dinamitlemek	dynamiter	to dynamite
qurşe; kurşe, kuşre	üzerine bastığında batmayan, donmuş kar	neige durcie, gelée	hard-crusteD snow
reşreşk; reşreşik	tahıl içindeki küçük, yuvarlak, siyah tanecik	nigelle	a small round black seed or speck in wheat

Hindek peyv ji Behdînan

Amadekar: Fazil OMER

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
şîpre: >>bnr birîngeh			
berûbezîkanê: berîkanê	koşu yarışı	course, concours de vitesse	a race; a running race
pilt; pelt	dolgun ve hantal	grassouillet	plump and sluggish
pilît kirin; pil kirin, qut kirin	koparmak	arracher	to cut off, to sever, to amputate
pûdan: >>bnr perixandin			
pêşo; meşin: >>bnr misîn			
tivikîn	hızlı gitmek	aller vite	to move quickly, to speed, to rush by
tilotank: >>bnr tilove			
tilmisk: >>bnr qutif			
tilîkêş; tilîbijêr: >>bnr cûr			
tîjav; zirik	kül suyu	eau cendrée utilisée comme lessive	lye
porçik; çix: >>bnr tûncik			
cel; çelake	ceviz ağacını silkmede kullanılan sırık	gaule	a pole used to shake nuts from a tree
celweşîn, celevan	ceviz ağacını sırıkla silkeleyen	préposé à faire tomber des noix avec une gaule	a person who knocks nuts from a tree with a pole
ça	küçük bir girdap	petite gouffre d’eau, petit tourbillon d’eau	a small whirlpool, an eddy

hêşîlme yardan kirin	vurup yere sermek	frapper et mettre à terre quelqu’un	to knock someone to the ground
daqurçok	yutumluk, yutmuk	gorgée	a mouthful, a gulp
dûçik; zîlk: >> bnr dirêşûşk			
dirêşûnk	sürüngenlerin dili	langue fourchée des reptiles	forked tongue
dexş; zixt	bizlengiç	aiguillon (pour bovins)	ox goad
dendeloşk: kengiroşk, kengirok	kenger tohumu	graine de chardon	thistle seeds
rahole: >>bnr sist û pist			
zixzixandin; zixt dan: >> bnr fît dan			
sempilosk; qulîpank, qelepîçk, qulpanî: >>bnr qulîpaçik			
şaroxe; şaloxe; şîrox, şiloxe, şiloxe, şirox, şimbên	ayakkabı veya çorap bağı	lacet	a shoe or stocking lace
şevaroj; şevero, şevrûj, şeveroj	gece gündüz, sürekli	jour et nuit, constamment	day and night, continually
kujîj; qijûjk: >>bnr qurmîçk			
girrdîl; «ecelok; pêçînk; pêçonk, encîl, encîlok, silêlank, selîlank: >>bnr girgirok, gargarok			
majê; mojê: >>bnr majo			
mîlxe	ağaçtan manivela	manivelle en bois	wooden lever
lahêze: >>bnr lihaze			
meyav; teyaz: >>bnr tenik (av)			
nawirte, şimate, qerebalix : >> bnr qalmeqalm			
nîfî: >>bnr pizî			
herzal; hizêl, herzêlk: >>bnr evzêl			

Xwarinên devera Behdînan (II)

Amadekar: Îsmâîl ŞAHÎN

hêkerûn

hêkrûn [Zaxo]; hêlikerûn [Akrê]. (xwarin) hêk, ya ku bo xwarinê di ber rûnî de diête sor kirin û biraştin.

hêlepep

hêlepep. (xwarin) ar û hêk, yên ku di nav yek de û wekî hêkerûnê di ber rûnî de diêne sor kirin û qelandin.

heriftok

ji belgmêw û birinc û xwê û rûnî pêk hatîye. Belgmêw diêne hûr kirin û di nav rûnî de diêne qelandin û paşê av bi ser birincî de diête berdan û li ser agirekî ne gur diête danan heta ku hişk dibit û berhev dibit bo xwarinê.

herûşk

hêvrîşk [Zaxo]; hermîşk [sûrçî]; hevroşk [goyî] dorik (nanê sêlê yê piçûk) ya ku kel û nûpatî, ewa bo xwarinê, di nav nîvişkê sorkirî de diête hûr kirin.

hewdel

girara tepilî (tepole, zeloqî) ya hûrkê danhêrkî, ya di ber av û rûnî de diête kelandin. Li hindek cihan pelûk/awar, ya ku ji arê genimî yan jî garisî (=gilgil), yê ku di ber av û rûnî de diête têkvedan û kelandin.

hûrik/ «ûrik

hûrkê/’ûrkê (kîbe) kewalî, yê ku diête parçeparçe kirin û wekî dolmeyan bi têkilê birinc û qîmeyî diête dagirtin û dirûtin û kelandn.

îprax/ pirax

(= pelê rezan, pelên pêçayî). Belgên mêwan û yan bersilkan, yên ku di ava germ de hatîne zerkirin/nermkirin û nîva wan bi birincî û qîmeyî hatîye dagirtin û hatîne werpêçan û kelandin.

jajerûn

Vedvedoka jajî, vedvedok (=pelûr). Jajîyê ku di ber rûnî de sorkirî û qelandî.

jajî

Şorî [gergerî]. Xwarina ku ji têklê penîrî û givirkan (=topik) û hindek giyayên xwarinê pêk diêt. Jajî mudehekê sernişiv di cerkan de diête binax kirin û piştî înanederê wek xwarin diête bi kar înan. (Di çêkirina jajî de) piştî dagirtina cerkê jajî, piçeka xwê bi serderê cerkî diête werkirin. Serder bi hindek belgên mêwan û paşê bi pateyekê diête nixaftin. Ew pate (paç) bi gewrîya cerkî ve diête girê dan û kasêlkek (=qafik) li ser pateyî diête danan. Ji nû derê cerkî diête hinûn (=sîwax kirin/ seyandin) û paşê diête binax kirin.

kade

Kulîçe. Hevîrê ku dubarî bi awayekî sêgoşek diête çêkirin û navzikê wî ji gûza hindê/xurmeyê/kunciyê diête dagirtin. Lêvên wî kezîkî diêne veçemandin û

rûyê wî bi ser ve bi hêkê diête rûkêş kirin û bi nexşekî taybet diête nîşan kirin û di firneyê de diête biraştin.

kadeya quradê

Kadeya mezin ya ku navzikê wê tejî qurad e û di rûnî de diête qelandin.

kadeya penîrî

Kadeya mezin ya ku navzikê wê tejî penîr û di rûnî de diête qelandin û sor kirin.

kadesûrk

Kadeya mezin ya navzikê wê ji jajî û penîrî diête dagirtin û li ser sêlê diête biraştin. Hevîr diête pan kirin û jajî li ser rexekî wî diête belav kirin û rexê dî bi ser de diête dadan. Lêvên wî bi tilan diêne veçemandin û li ser sêlê diête biraştin.

karîbirinc

Karîya diête zer kirin û di ber rûnî de diête kelandin, paşê birinc di nav diête vedan û kelandin û berhev dibit bo xwarinê.

karîtirşk

Karîya hişk ya ku diête zer kirin û di ava simaqê û tehînê de diête xesandin (kuştina jehra karîyê di simaq û tehînê de) û kelandn.

karîkutilk

Karî ya ku diête zer kirin û xesandin û kutilk li ber diêne kelandin.

kebab

Goştê qîmekirî û hevîrkirî yê ku bi şîşkê ve diête biraştin.

keçelok

Girar (savar/birinc) ya ku bi nîsk.

keledoş

Nanê gerim di nav dewê keşkan de diête hûr kirin û kuncî/kakilgûzên qutayî bi ser de diêne werkirin. Careka dî dew bi ser de diête kirin, hosa çend tayek li ser êk diêne çêkirin û rûnê meşkê yê sorkirî di gel filîlan bi ser de diête berdan û bo xwarinê berhev dibit.

kelînok

Kelîsûrk [gulî]. Nok in hêj şîn, ji kelîkan (=qalik) diêne derêxistin û qelandn.

keşkerûn

Keşk in (pirtûmirtên wan in) yên ku piştî hisûn û bişaftinê di nav rûnî de diêne sor kirin û qîşqilandin (=qelandin) û bi nanî diêne xwarin.

kulindmast

Xwarin, ya ku pêk dihêt ji tîfş (=tûjî, qetek) û teqalkên (tûjîyên girover) kulindkoseyî (=rextik, xirtik, dolmik) û sîra hûrkirî û mastî. Teqalkên kulindî di nav rûnî de

diêne qelandin û sîr diête hûr kirin û têkde di nav mastî de diêne vedan.

kulor

Spila dewî (=dewê tîr) ya ku kutilhûrk têde ne û danhêrk/savar/birinc li ber e. Li hindek cihan kutilka birincî û kakilbahîvan ya ku di nav dewî de diête kelandin.

kizik

Çizîlk [Şingal]. Parçeyên hûrên bezî yên ku piştî hûrkirin û helandina dûngê (dûv) pezî bo rûnî û li ser agirî, nehelayî dimînin û di nav rûnê bezî de sor dibin û dikuzirin û bo afika kutilkan (di ber pîvazê de) û bo kadesûrkan û bo ser giraran diêne qelandin û carna bi nanî jî diêne xwarin.

kundik

[Amêdî]. Birinca bi kundik (kundir, kulindir). birincê hûrkirî û qîme di nav vedayî û têkilkrî û hevîrkirî yê ku wek hulolokan (=gulolîk, hilolîk) lê diête kirin. Di gel hestî û bacanreşk û nokan - hindek caran di gel êk ji wan - di nav avê de diête kelandn. Li hindek cihan kulindê zer yê ku wek zelatê hûrkirî û birinc li ser e.

kundika bikutilk

[Amêdî]. kutilka ku di nav kulindkoseyê hûrkrî de diête kelandin.

kutildewk

Kutilka ku di nav dewê borandî (=dewê zêde kelandî) de diête lênan.

kutilhelebî

Kutilka Helebê; kutilka mêrdînî [Zaxo]. Kutilka birincî, ya ku ji hevîrê birincê kelandî diête xir (=kom) kirin. Nîva wê bi têkilê pîvaza qelandî û kerafsê (=kerevîz) û qîmeyî diête dagirtin. Hêk di rûyê wê diête dan û di rûnî de diête sor kirin û qelandin.

kutilhişk

Kutilka bê navik ya ku çu di nîva wê de nîne.

kutilhûrk

Kutilka biçûk û xir (=girover) û bê navik ya ku di nav karîyê û ava simaqê de diête kelandin.

kutilk

Kiftik [Akrê]. kutilka ku ji hevîrê hûrik yê danhêrkî diête çêkirin û nîva wê bi arxafkê/qîmeyî diête dagirtin û di ber afika bersilkan de diête kelandin.

meqlûb

Goşt diête kelandin û birinca sor diête lênan. Pitat û bacansork û bacanreşk diêne qelandin û di qazanê de diêne rêz kirin, paşê birinca sor bi ser de diête berdan û

pêkve û di qazanê de li ser agirî diête danan heta digehit û berhev dibit bo xwarinê.

meremût

Bêmik (*Pistacia atlantica var. Kurdica*) û kezwan bi qalpoşk (=qalik) ve di hawinî yan jî di conî de diêne qutan û hêran. Piştî qutan û hêranê bi bergêrî (berekî wekî bagurdanî ye ji bo hûrkirinê li ser diête gêran), pêşçav wekî arxafkê lê diêne kirin. Wek xwarin bi nanî diête xwarin, belê ne wekî tehîna kuncîyan ron e, belku jê hişkîr e. Hindek piştî bêjîngkirinê, di nav doşavê de hevîr dikin, yan doşavê berdidine nav, da pê bisitirit û çir bibit. Hindek jî ji bo zêdexweşkirinê doşavê û hingivînî û mewîjan di nav vedidin. Xwarineke zêde hinavnermker e.

mergeşîr

[mîranî]. Şîr diête gerim kirin û xwê û rûn di nav diête vedan û nan diête hûr kirin. Paşê ew şîr bi ser de diête berdan û bo xwarinê berhev dibit.

misaqe

Bacansork û hêkên ku wek xwarin di nav yek de diêne kelandin.

mizewk

[Berwarî jorî - Hiror]. Tirşîka afka wê spî ya ku giyayê biharê (karîyê, sêbiskê, pêgurgê) û pûngî û simaqê dikinê.

nandoşavk

Nanê doşavkirî yê ku doşav di rûyê wî diête dan.

nanik

Kêk. Nanhindok [Akrê]; nahindok [sûrçî]. Şirînahî ya ku li ser gelek form û fesal û awayan, ji hevîrî, şekir, hêk

û rûnî diête çêkirin.

nansêlk

Nasêlk [doskî jorî, herkî]; navsêlk [sûrçî]. Dorika ku sertû li rûyê wê diête dan û naneke dî li ser diête danan (bi ser de diête girtin) û li ser sêlê diête biraştin û sor kirin. Piştî ji ser sêlê diête rakirin, lêvên wê wekî yên naskenanê li ser êk diêne pêçan û ji nû diête xwarin.

nantehînk

Nanê tehînkirî, yê ku tehîn di rûyê wî diête dan û şekir pê diête werkirin û li ser êk diête tewandin. Şivan, darî (=êzingvan), nêçîrvan û balavî (=beravî) di gel xwe dibine çolê.

naskenan

Hevîrê ku wekî nanî diête pan kirin û her çar kujî bi awayekî nivîştokî bi ser êk de diêne înan. Di nav rûnî de diête sor kirin û biraştin. Li nav Nêrwerêkan hevîr bi şîrî diête hevîr kirin, paşê bi awayê sewikan diête pan kirin. Rûn di rûyan diête dan û li ser sêlê diête sor kirin û qelandin.

nihkav

Nanê tenik, yê ku di rûnî de diête qelandin û hûrhûr dikine di amaneke de û doşav (=mot, dims) bi ser de diête werkirin.

nirre

Girara ku dira/xirûbî (*sorghum*) yê qutayî di nav de diête hilkirin, piştî wekî birincî diête kelandin.

pelav

Birincê kelandî yê sade.

pelavbirinc

Pelavnîsk. Birinca binîsk, birinc û nîsk, yên ku di nav êk

de diêne kelandin û lênan. 2. Maşbirinc. Maşa kelandî, ya ku birinc di nav diête vedan û hilkirin.

pelavmaş

Birinca kelandî ya bimaş/birinc û maş, yên ku di nav êk de diêne kelandin. Maş di avê de diêne kelandin (kelek diête maşan) û paşê birinc û rûn di nav diêne vedan.

pelavsilk

Şêxsilk; tirxîna (=tarxûn) bisilk (=silkesork). Girara birincî ya silk li ber.

pelûkulindik

Pelûqundik [herkî]; pelîqundik [rêkanî]; sirkulind. Kulindzer diête hûr kirin û zer kirin. Li ser agirî û di ber rûnî û pîvazê de di hemdê xwe de diête qelandin û kelandin û mirîçandin (perçiqandin), heta wekî xwarina tepilî lê diêt û bo xwarinê diête pêşkêş kirin.

pelûşîr

Xwarina ku têde şîr û ar di nav êk de diête kelandin û piştî berhevkirinê wekî mastî pêşçav dibit û wek têşt bi nanî diête xwarin. Dubarî ji wî şîrî diête çê kirin, yê hêşta bi duristî ji zakînyê (=xîçnî) bi dûmahî nehatîye û bi kêrî meyardinê naêt.

pelûsork

Xwarina ku ji doşav û arê xav û avê diête berhev kirin. Doşav û arê xav têkilî yek dikin û baş têkve didin û avê dikine (berdidine) nav û gerim dikin û dixwin. Berê gelek caran ev xwarine ji berê şivan û nêçîrvanan ve dihate hişk kirin û hilgirtin: Demê hewce dibûne xwarina wê, bi av lê reşandinê nerm dikirin û dixwarin.

Bêmik,kizwan, şînok, menengûş
Lat: *Pistacia atlantica var. Kurdica*
Tr: menengiç
Eng: wild pistachio

Dira, xirûbî
Lat: *sorghum*
Tr: sorgum darısı
Eng: sorghum

Hindek toponîmên kurdî - II –

Amadekar: Fadil OMER

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
cê: cih, cî, cîh	yer	lien, place	place, area
cebilixane, cebirxane	cephane	arsenal	arsenal
cehnem: dojah	cehennem	enfer	hell
cemelon: avahiyeke nijyar asin û tûtya	bungalow	bungalow	bungalow
cî; cîh□ geo-: navekî giştî ye bo erdan	yer	lieu, place	place
cîh, cî: navek giştî ye bo erdê taybet	yer	place	place
cinîk: baxçe, bîstanê sêv û hirmîk û bîhan	meyve bostanı	petit verger	fruit garden
cirin; cirne; cirnî, curn, kurn	kurna	cuve, bassine	basin of stone
co; cok, cihok, herq	kanalcik, kanalet	rigole, petit canal	rill
comik	yarık	fissure, fente	rift, cleft
coxîn: bêder	harman	aire de battage	threshing floor
çadir: kûn, kon, xîvet	çadır	tente	tent
çal	çukur	fosse, trou, cavité	hole, pit
çalik	çukurcuk	petite fosse	a small pit
çapxane (n)	matbaa	imprimerie	printing house
çarriyan, çaryan	dört Yol	carrefour	crossroads
çavîk, çavî	göze, göz, kaynak	point d’eau, petite source	outlet, spring
çayêr, çayîr, çawîr	çayır	prairie	pasture
çayxane (n)	çayhane	salon de thé	teahouse
çel û çiya, çil û çiya	dağlık alan	zone montagneuse	mountainous area
çem	1. robar: ırmak 2. berçem: ırmak kenarı	1. rivière, 2. rive de rivière	1. river, 2. riverbank
çeper	çeper, siper	retranchement, fortin	barricade, fence
çerwane, çêregeh	otlak	prairie gardée	guarded pasture
çiya	dağ	montagne	mountain
çilxane, çilexane:	çilehane	hermitage	hermitage
çol, çoleme, çolistan	ekilmemiş arazi	terre non cultivée	uncultivated land
-dan; -dank	yer gösteren son ekler	suffixe de lieu	suffix marking place
daristan	orman	foret, bois	forest
daverist	varangel	pont suspendu en cordage	simple suspension bridge, rope bridge
dehl	koruluk	bosquet	woods
dêm, erdê bejî	susuz arazi	terre non cultivée	non irrigated field

Hin peyvên kêmnas – nenas (XIX)

Amadekar: Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
xwe kokandin: >>xwe kok kirin			
fêrşanî: <bi rûyê wê yê spî yê fêrşanî>	oval	ovale	oval
bincilk	iç çamaşırı	sous-vêtement	underwear, under garments
filîte: >>bnr tertere			
heyn	esna	moment	time, period, era
qiricandin; qırçandin, qiriçandin, qırqıçandin	şaklatmak (sakızı), dişlerini gıcırdatmak	claquer (en machant de chewing gum)	to crack (one’s chewing gum), grind (one’s teeth)
lolicîn; lolijîn, lolibîn: <li vî alîyî û li wî alîyî dilolici>	sallanmak	se balancer	to rock, sway (from side to side)
biçikîn: >>bnr piçiqîn			
tilor: >>bnr tilmeqûn			
tewişîn: >>bn lolijîn			
çimirandin: <li stûyê wî siwar dibû û ew diçimirand>	basıp ezmek	piétiner, presser	to press down on
buxz: <kîn û buxz>	kin	kîn	hatred
çaqrût; çaqtazî: >>bnr çîprût			
kelp; kelb, kûçik, kûtî, seg: >>bnr se			
pancik	paça	bas d’un vêtement	lowest part of trouser leg
gulbend: <bêhna kulîlk û gulbendan>	çelenk	guirlande de fleurs	wreath, garland
hilciqandin: >>bnr merçiçandin			
qisedan:	sohbet	conversation, causerie	conversation, talk, chat
<tu ketîyî qisedan û galegalên derewîn>			
tevgirî: >>bnr kelegirî			
rojnig: >>bnr rojin			
gerze: >>bnr geraze			
vilîn: >>bnr livîn			
arde: <destên xwe dabûn ser hesinê ardeya şaneşînê>	korkuluk	rambarde, balustrade	railing, banister
lê ferqilî: >>bnr lê varqilîn			
temelîg: >>bnr temborî			
êş û araz: >>bnr êş û azar			
wersele; wersel, wesle, wesele, wesel	1. parmak eklemi 2. kas 3. parça	1. jointure, articulation (de doigt etc.), 2. muscle, 3. partie	1. joint (of finger, etc.), 2. muscle, 3. piece, part
tevligirî; kizgirî: >>bnr kelogirî			
kokelî hev bûn: >>bnr qoçandin			
xijonek: >>bnr şemitokî			
çileyê erbeîn	hazreti Hüseyin`in ölümünün kırkinci günü, erbain	cérémonie chiite marquant le 40e jour de la mort de l’imam Hussein	shiite ceremony observing 40 days after death of imam Husayn
fesilîn; ji hev veqetîn	ayrışmak, dağılmak	se désagréger, se désarticuler	to part company, be separated
tapêl; tapûl, tapol	biçilmiş ot veya ekin öbeği	gerbe de céréales fauchés	bundle or sheaf of harvested grass or crops
serko: >>bnr sergo			
kut: >>bnr kerî, perçe			
tipûteze, topteze, tipteze, tiptaze	taptaze	tout frais	brand new
qeyran	kriz	crise	crisis
kilmûç: >>bnr kilmîç			
ceridîn	cüret etmek	oser	to dare
tef û tal: >>bnr kel û pel			
tişt û tewa; tişt û teba; tişt û teva	öteberi	bricoles	things, stuff
hêle û hêz	güç, takat	force	strength, might
mizmizandin: <di devê xwe de dimizmizand>	gevelemek	marmonner	to mumble, mutter
tewşokî: >>bnr tewşo-mewşo			
dexisîn	kışkanmak	envier, être jaloux	to envy, be jealous of
dexisandin	kışkandırmak	rendre jaloux	to make envious, make jealous
hoz: <hoza yekî birin>: >>bnr fer			
beliqîn	pörtlemek	saillir, être protubérant	to bulge (eyes)
ziq bûn: <di şûna xwe de ziq bûbûn>	donakalmak	se figer, se fixer	to freeze in one’s tracks
kortika stû	ense çukuru	creux de la nuque	nape of the neck
qevaz dan: >>bnr qevastin			
çindik dan xwe	hoplamak	sautiller	to hop, leap
lix: <di nav av û lixa sar de digevizî>	mil, ince kum	sable fin	silt, fine sand

KURMANCÎ

MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE, supplément du Bulletin de liaison et d’information
© INSTITUT KURDE DE PARIS, 106, rue La Fayette, 75010 Paris - France, Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64, www.fikp.org
Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN, Réalisation : M. HASSAN